[2022] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 276

ਐ ਇਨ ਰੀ: ਐਨ.ਆਈ. ਐਕਟ 1881 ਅਧੀਨ ਧਾਰਾ 138 ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਸੁਣਵਾਈ

(2022 ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰ. 3900-3901)

ਮਈ 19, 2022

[ਐਲ. ਨਾਗੇਸਵਰਾ ਰਾਓ, ਬੀ. ਆਰ. ਗਵਾਈ ਅਤੇ

ਐਸ. ਰਵੀਂਦਰ ਭਾਟ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ.]

ਨੇਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ, 1881 – ਧਾਰਾ.138 – ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਧਾਰਾ 138 ਅਧੀਨ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦੀਆਂ ਸੁਣਵਾਈਆਂ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਸਬੰਧੀ ਵਿਵਿਧ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ – ਐਨ.ਆਈ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਅਤੇ ਸੁਣਵਾਈਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਸਰਲ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਸੁਝਾਅਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਜਣ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ – ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਜਣ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵਿਸਫੋਟ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਐਨ.ਸੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ – ਅਮੀਕੀ ਕਿਊਰੀਏ ਨੇ ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਰਜਿਤ ਕੀਤਾ, ਕਿ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਸਟਾਫਿੰਗ ਪੈਟਰਨ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਵਿਅਵਹਾਰਿਕ ਜਾਂ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਰੰਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸਹਾਇਕ ਸਟਾਫ ਦੀ ਭਰਤੀ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ – ਅਮੀਕੀ ਕਿਊਰੀਏ ਨੇ ਉਰਜਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਨਿਆਇਕ / ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਰਧ-ਨਿਆਇਕ ਫੰਕਸ਼ਨ ਨਿਭਾਏ ਹਨ, ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਤਨਖਾਹ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਿਆਇਕ / ਮੈਟਰੋਪੋਲਿਟਨ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟਾਂ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਦੇ ਵਿਕਲਪ ਦੀ ਖੋਜ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ –

ਅਮੀਕੀ ਕਿਊਰੀਏ ਨੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਨਿਆਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਅਦਾਲਤ ਸਟਾਫ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਐਨ.ਆਈ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਪਾਇਲਟ ਅਧਿਐਨ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ – ਪੈਂਡੇਂਸੀ ਵਾਲੇ 5 ਰਾਜਾਂ (ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ, ਰਾਜਸਥਾਨ, ਗੁਜਰਾਤ, ਦਿੱਲੀ ਅਤੇ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼) ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪੈਂਡੇਂਸੀ ਵਾਲੇ 5 ਨਿਆਇਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿੱਚ ਐਨ.ਆਈ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਸੰਚਾਲਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਨਿਆਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਅਦਾਲਤ ਸਟਾਫ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਪਾਇਲਟ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ –

ਅਮੀਕੀ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਸੁਝਾਅਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪਾਇਲਟ ਅਧਿਐਨ ਕਰਵਾਉਣ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ – ਵਿਵਿਧ ਸਿਰਲੇਖਾਂ ਅਧੀਨ ਪਾਇਲਟ ਅਧਿਐਨ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਰਸਾਏ ਗਏ।

ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਓਰੀਜਨਲ ਜੁਰਿਸਡਿਕਸ਼ਨ : ਸੁਓ ਮੋਟੂ ਰਿਟ
(ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ) ਨੰਬਰ 2 ਦੀ 2020

.

ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 32 ਅਧੀਨ)

ਐਸ.ਵੀ. ਰਾਜੂ, ਏ.ਐਸ.ਜੀ., ਵੀ. ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਮੂਰਤੀ, ਮਿਸ ਗਰਿਮਾ ਪ੍ਰਸਾਦ, ਨੀਰਜ, ਏ.ਏ.ਜੀ., ਸਿੱਧਾਰਥ ਲੁਥਰਾ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ (ਏ.ਸੀ), ਥੋਮਸ ਪੀ. ਜੋਸਫ, ਐਸ.ਸੀ. ਵਰਮਾ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟਸ, ਕੇ ਪਰਮੇਸਵਰ, (ਏ.ਸੀ) ਐਮ.ਐਸ. ਅਰੀਗੁਪੁਰਾਯਾ, ਲਕਸ਼ਯ ਮੇਹਤਾ,

ਰਜਤ ਮਾਥੁਰ, ਅਨਮੋਲ ਖੇਤਾ, ਡਾ. ਜੋਸਫ ਅਰਿਸਟੋਟਲ ਐੱਸ., ਮਿਸ ਨੂਪੁਰ ਸ਼ਰਮਾ, ਏ ਸ਼ੋਭਿਤ ਦ੍ਵਿਵੇਦੀ, ਸੰਜੀਵ ਕੁਮਾਰ ਮਹਾਰਾ, ਮਿਸ ਉੱਤਰਾ ਬੱਬਰ, ਮਨਨ ਬਾਂਸਲ, ਸਿੱਧੇਸ਼ ਕੋਟਵਾਲ, ਮਿਸ ਅਨਾ ਉਪਾਧਯਾਯ, ਮਿਸ ਮਨਿਆ ਹਸੀਜਾ, ਮਿਸ ਪ੍ਰੀਤੀ ਸਿੰਘ, ਆਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਨਿਗਮ, ਅਨਿਰੁਧ ਦੁਬੇ, ਐੱਸ. ਐੱਨ. ਰਾਘੁਪਤੀ, ਐੱਮ.ਡੀ. ਅਜੀਜ਼ ਅੰਸਾਰੀ, ਪਰੀਕ੍ਸ਼ਿਤ ਪੀ., ਐਂਡਰਿਮੇਸੇ ਵੀ., ਮਿਸ ਸੀ. ਰਬੁਵਾਥੀ, ਮਿਸ ਕ੍ਰਿਸਟਿਨ ਜੈਨ, ਪਾਲਮਿਟ, ਅਰਜੁਨ ਗੈਰੀ, ਅਭਿਮਨਯੂ ਝੰਬ, ਮਿਸ ਥੋਪਿੰਨਾ ਥੰਗਲ, ਸਮੀਰ ਅਲੀ ਖਾਨ, ਪ੍ਰਦੀਪ ਮਿਸਰਾ, ਸੁਰਜ ਸਿੰਘ, ਮਿਸ ਪ੍ਰਗਤੀ ਨੀਖਰਾ, ਮਿਸ ਤਰੁਣਾ ਅਰਧੇਂਦੁਮੁਲ ਪ੍ਰਸਾਦ, ਰਮੇਸ਼ ਬਾਬੂ ਐੱਮ.ਆਰ., ਮਿਸ ਮਨੀਸ਼ਾ ਸਿੰਘ, ਮਿਸ ਤਾਨਿਆ ਚੌਧਰੀ, ਸੁਯੁਆਨ ਮੁਕਰਜੀ, ਨਿਖਿਲ ਪਰੀਕਸ਼ਾ, ਵਿਸ਼ਾਲ ਪ੍ਰਸਾਦ, ਅਬਿਸ਼ੇਕ ਮਨੋਚਾ, ਸੰਧਦੀਪ ਅਭਰਮਣੀ, ਤਨਮੋ ਸਿਨਹਾ, ਐੱਮ.ਐੱਸ. ਪੀਰ ਚੈਂਬਰਸ ਐਂਡ ਕੋ., ਮਿਸ ਮਨੀਸ਼ਾ ਅੰਬਵਾਨੀ, ਸਿਬੋ ਸੰਕਰ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਰਾਜੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਨਾਇਕ, ਨਿਰੰਜਨ ਸਾਹੂ, ਉਮਾਕਾਂਤ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਹਿਤੇਸ਼ ਕੇ. ਸ਼ਰਮਾ, ਐੱਸ. ਕੇ. ਰਾਜੋਰਾ, ਅਖਿਲੇਸ਼ਵਰ ਜਾ ਹਾ, ਐੱਸ. ਅਸ਼ੋਕ ਰੈੱਡੀ, ਨਰੇਸ਼ ਕੇ. ਸ਼ਰਮਾ, ਵੀ. ਕੇ. ਬਿਜੂ, ਮਿਸ ਰਿਆ ਸਚਦੇਵ, ਚੇਤਨਯ ਸਿੰਘ, ਮਿਸ ਰੁਬੀਨਾ ਜਾਵੇਦ, ਰਣਜੀਤ ਭਾਰਤੀ, ਅਭੈ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ, ਸ਼ਾਜੀ ਜਾਰਜ, ਮਿਸ ਵਾਸਵੀ ਲਕਦਮੀ, ਉਮੰਗ ਤ੍ਰਿਪਾਠੀ, ਸ਼ਿਬਾਨੀਸ਼ੀ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਸ਼ੁਭਰਾਂਸ਼ੂ ਪਾਧੀ, ਆਸ਼ੀਸ਼ ਯਾਸ, ਰਕਸ਼ਿਤ ਜੈਨ, ਵਿਸ਼ਾਲ ਭਾਸ਼ਟਕ, ਅਪੂਰਵ ਕੁਰੁਪ, ਮਿਸ ਨਿਧਿਤੀ ਏ, ਮਿਸ ਅਪਰਨਾ ਅਰੁਣ, ਓਜਸਵਾ ਪਾਮਦਾਰ, ਗੌਰਵ ਅਗਰਵਾਲ, ਮਿਸ ਰਾਧਿਕਾ ਗੁਲਜ਼ਾਨ, ਮਿਸ ਜੀ. ਇੰਦਿਰਾ, ਰਾਜ ਬਹਾਦੁਰ ਯਾਦਵ, ਅਭਿਮਨਯੂ ਤੇਵਾਰੀ, ਮਿਸ ਈਟਾ ਬਾਰ, ਮਿਸ ਕੇ. ਏਨਾਤੋਈ ਸੇਮਾ, ਅਮ੍ਰਿਤ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ, ਮਿਸ ਚੁਬਾਮਿਲਾ ਚੰਗ, ਐੱਮ. ਯੋਗੇਸ਼ ਕਮਨਾ, ਪ੍ਰਿਯੁਸ਼ ਬੇਰੀਵਾਲ, ਅੰਕਿਤ ਰਾਜ, ਵੇਦਾਂਸ਼ ਆਨੰਦ, ਡਾ. ਮੋਨਿਕਾ ਗੁਸਿਨ, ਮਿਸ ਰੁਚਿਰਾ ਗੋਏਲ, ਅਵਿਰਲ ਸਕਸੇਨਾ, ਵਿਕਾਸ ਗੋਠਵਾਲ, ਵਿਸ਼ਵਾ ਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਪੀ. ਵੀ. ਯੋਗੇਸਨਾਰਨ, ਬੀ. ਵੀ. ਬਲਰਾਮ ਦਾਸ, ਅਭਿਸ਼ੇਕ ਅੰਟਰੇ, ਸਾਧਵਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ, ਅਨੰਦ ਕੁਮਾਰ ਦੁਬੇ, ਨਰੇਂਦਰ ਕੁਮਾਰ, ਸਿਰਾਜ ਰੋਗੇਨਹਾਟ, ਅਵਨੀਤ ਸਮਾਂਸ਼, ਉਪੰਨਾ ਰੈਨਰ, ਸੈਂਡਰੋ ਰੁਚਾ, ਮਿਸ ਅਸਵਥੀ ਕੇ. ਐੱਮ., ਅਰਵੇਸ਼ ਅਨਪ੍ਰਥਮ, ਐੱਮ/ਐੱਸ. ਅਰਪੁਤਮ ਅਨਰੁਨਾ ਐਂਡ ਕੋ., ਮਾਨਸਿਹ ਕੁਮਾਰ, ਹਰਸ਼ ਚੌਧਰੀ, ਮਿਸ ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਗੋਗੀਆ, ਸਰੀਨਾ ਰਾਜੂ, ਐੱਸ. ਕੇ. ਸਿੰਘਾਨੀਆ, ਵਰੁਣ ਚੁੰਗ, ਭੁਵਨ ਕਪੂਰ, ਮੇਹੁਲ ਗੁਪਤਾ, ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਮੱਕਰ, ਅੰਸ਼ੁਮਾਨ ਸਿੰਘ, ਅੰਕਿਤ ਭਾਟਾ, ਹਰਸ਼ ਪੌਲ ਸਿੰਘ, ਯਸ਼ਵਰਧਨ, ਅਪੂਰਵ ਸੁਕਲਾ, ਸੰਤਾਨੁ, ਮਿਸ ਪ੍ਰਭਲੀਨ ਕੌਰ, ਟੀ. ਮਜੋਯ ਅਹਾਨਾਨਜ਼ ਨਾਪਕੀ, ਪਲਕ ਗੌਥਮ, ਸ਼ਕਤੀ ਮੋਹੰਬਦ ਹਨੀਫ, ਵਿਥਿਕਾ ਭਾਸਕਰ ਰੈੱਡੀ, ਕੇ. ਵੀ. ਗਿਰੀਸ਼ ਚੌਧਰੀ, ਮਿਸ ਰਾਜੇਸਵਰੀ ਮੁਖਰਜੀ, ਗੋਪਾਲ ਝਾ, ਅਵਿਜੀਤ ਮਣੀ ਤ੍ਰਿਪਾਠੀ, ਉਪੇਂਦਰ ਮਿਸਰਾ, ਟੀ. ਕੇ. ਨਾਰਿਆ, ਕੇ. ਵੀ. ਖਰਗਯੋਂਗਦੁ, ਪੁਹਟਕਰਮਬਮ ਰਮੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ, ਕਰੁਣ ਸ਼ਰਮਾ, ਮੁਕੇਸ਼ ਜੀ. ਗਿਰਿਲ, ਸਚਿਨ ਪਾਟਿਲ, ਰਾਹੁਲ ਚਿੰਦਸ, ਆਦਿਤਿਆ ਏ. ਪਾਂਡੇ, ਜਿਓ ਜੋਸਫ, ਮਿਸ ਸ਼ੇਰੀਵਾਲ ਸ਼ੇਲਪੀ, ਰਸਿਲ ਨੇਥੁਮਿੰਨਾ, ਸੁਦਕਾਯਾ ਕੁਮਾਰ ਸਾਰੋ, ਮਿਸ ਸਵੀਨਾ ਨਾਇਰ, ਪੀ ਮੋਹਿਤ ਰਾਓ, ਆਰ. ਵੀ. ਮੇਦਾਰਾਮੇਟ, ਸ਼ੁਵੀਯੋ ਰਾਯ, ਅਨੰਦ ਮੁਖਰਜੀ, ਸੌਰਾਹਬ ਤ੍ਰਿਵੇਦੀ,

ਵਿਨੈ ਗਾਰਗ, ਜੀ. ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਐੱਮ/ਐੱਸ. ਪਾਰੇਖ ਐਂਡ ਕੋ., ਰੋਮੀ ਐੱਚ ਬਾਈ ਕੋਰਟਸ ਮੋਸ਼ਨ।

ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ-ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਹੁਕਮ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ

ਐਸ. ਰਵੀਂਦਰ ਭਾਟ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ।

1. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਇੱਕ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਰੀ: ਐਨ.ਆਈ. ਐਕਟ, 1881 ਅਧੀਨ ਧਾਰਾ 138 ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਸਬੰਧੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਜੋ ਕਿ ਨੇਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਧਾਰਾ 138 ਦੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਦੇ ਆਚਰਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ।

2. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਾਅਦ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿੱਚ ਮਿਤੀ 31.03.2021 ਨੂੰ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿ ਕੀ ਨਿਯਮ ਉਚਿਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਪੁਲਿਸ ਮੈਨੂਅਲ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੋਧਾਂ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਜੋੜ ਵਜੋਂ, ਸਾਰੀਆਂ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਪਟਨਾ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਛੱਡ ਕੇ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੋਧੇ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਕਈ ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ, ਸੋਧੇ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਇਸਨਾਦ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

3. 16.04.2021 ਨੂੰ, ਉਸ ਵੱਡੀ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ, ਨੇਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਲਈ ਨਿਆਇਕ ਡੌਕਟ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਸਟਰੀਮਲਾਈਨ ਕਰਨ ਸਬੰਧੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੁਝਾਅਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਮਾਹਰ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮਾਹਰ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਆਰਟੀਕਲ 247 ਅਧੀਨ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਨਵੇਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਐਨ.ਆਈ. ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਡੌਕ ਵਿਸਫੋਟ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਨਾਲ ਨਿਪਟਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਮਾਹਰ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਅਦਾਲਤ ਪੱਧਰ ਤੇ ਦੋ ਗ੍ਰੇਡਾਂ ਦੇ ਜੱਜਾਂ ਅਤੇ ਅਪੀਲੀ/ਸੁਧਾਰ ਪੱਧਰ ਤੇ ਦੋ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਮਾਹਰ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਹਿਸਾਬਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਐਨ.ਆਈ. ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਲਈ 1,826 ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਿਆਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਭਰਤੀ ਅਤੇ ਕੁੱਲ 126.59 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਲਾਗਤ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇਗੀ।

4. ਅਮੀਚੀ ਕਿਊਰੀਏ ਨੇ ਸੁਣਵਾਈ ਵਿੱਚ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਖਾਸ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਦੇ ਸੁਝਾਅ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਸਟਾਫਿੰਗ ਪੈਟਰਨ ਸੰਭਵ ਜਾਂ ਵਿਵਹਾਰਿਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਰੰਤ ਨਵੀਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸਹਾਇਕ ਸਟਾਫ ਦੀ ਭਰਤੀ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਹ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਨਿਆਇਕ/ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਦੇ ਵਿਕਲਪ ਦੀ ਖੋਜ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਾਰਜ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਰਧ-ਨਿਆਇਕ ਫੰਕਸ਼ਨ ਨੂੰ ਨਿਭਾਇਆ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ, ਖਾਸ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ, ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਆਦਿ ਦੇ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਵਜੋਂ ਖਾਸ ਨਿਆਇਕ/ਮੈਟਰੋਪੋਲਿਟਨ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਲਈ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ

ਖੋਜਿਆ ਜਾਵੇ।

5. ਐਨ.ਆਈ. ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਟਰਾਇਲ ਲਈ ਖਾਸ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਸੈਕਸ਼ਨ 18 ਦੇ ਅਧੀਨ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ, 1973 (ਨਾਲ ਸੈਕਸ਼ਨ 13, ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ) ਅਧੀਨ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ -- (ਹਵਾਲਾ **ਕਾਦਰਾ ਪਹਾੜੀਆ ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਆਫ ਬਿਹਾਰ**(1997) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 287)। ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਸਰਕਾਰੀ ਸੇਵਕ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ ਅਤੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ, ਨੂੰ ਖਾਸ ਨਿਆਇਕ/ਮੈਟਰੋਪੋਲਿਟਨ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟਾਂ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਅਤੇ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਅਦਾਲਤ ਸਟਾਫ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਚਾਲੂ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

6. ਐਕਸਪਰਟ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਖੁਲਾਸਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ 08.11.2021 ਨੂੰ, 26,07,166 ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਐਨ.ਆਈ. ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਟਰਾਇਲ ਲਈ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੜਾਅ ਦੇ 'ਤੇ ਲੰਬਿਤ ਸਨ। 13.04.2022 ਨੂੰ, ਇਹ ਲੰਬਿਤਤਾ 33,24,490 ਤੱਕ ਵਧ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਰਫ 5 ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਅਵਧੀ ਵਿੱਚ 7,37,124 ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਵਾਧਾ ਹੈ। 08.11.2021 ਨੂੰ ਉਪਲਬਧ ਡਾਟਾ ਅਨੁਸਾਰ, ਐਨ.ਆਈ. ਐਕਟ ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਯੋਗਦਾਨ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਲੰਬਿਤ ਕੁੱਲ ਆਪਰਾਧਿਕ ਕੇਸਾਂ ਦੇ 8.81% ਹੈ। ਹੋਰ, ਕੁੱਲ ਆਪਰਾਧਿਕ ਕੇਸਾਂ ਦਾ 11.82% ਜੋ ਹਾਜ਼ਰੀ/ਸੇਵਾ ਸਬੰਧੀ ਮੁੱਦਿਆਂ ਕਾਰਨ ਠੱਪ ਹਨ, ਐਨ.ਆਈ. ਐਕਟ ਕੇਸਾਂ ਹਨ।

7. ਅਮੀਚੀ ਕਿਊਰੀਏ ਨੇ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਨਿਆਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਅਦਾਲਤ ਸਟਾਫ ਨੂੰ ਐਨ.ਆਈਐਕਟ ਅਧੀਨ ਖਾਸ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਚਾਲੂ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਪਾਇਲਟ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਪੰਜ ਨਿਆਇਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪਾਇਲਟ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਪਰਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੰਬਿਤਤਾ ਹੈ ਪੰਜ ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ (ਅਰਥਾਤ, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ, ਰਾਜਸਥਾਨ, ਗੁਜਰਾਤ, ਦਿੱਲੀ ਅਤੇ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼) ਅਤੇ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਨਿਆਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਵਿਆਵਹਾਰਿਕਤਾ ਨੂੰ ਪਾਇਲਟ ਅਧਿਐਨ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜਾਂਚਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

8. ਇਸ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਮਿਤੀ 27.04.2022 ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ, ਰਾਜਸਥਾਨ, ਗੁਜਰਾਤ, ਦਿੱਲੀ ਅਤੇ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਅਮੀਚੀ ਕਿਊਰੀਏ ਦੇ ਸੁਝਾਅ ਦੇ 'ਤੇ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ:

ਬੰਬਈ ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ – ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨਾਗਪੁਰ, ਨਾਸਿਕ, ਥਾਣੇ, ਪੁਣੇ ਅਤੇ ਸੀ.ਐੱਮ.ਐੱਮ., ਮੁੰਬਈ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲੰਬਿਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਾਲੇ 5 ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਜੋਂ ਪਛਾਣਿਆ ਹੈ।

ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ – ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਜੈਪੁਰ ਮੈਟਰੋ-I, ਜੈਪੁਰ ਮੈਟਰੋ-II, ਜੋਧਪੁਰ ਮੈਟਰੋ, ਉਦੈਪੁਰ ਅਤੇ ਅਜਮੇਰ

ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲੰਬਿਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਾਲੇ 5 ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਜੋਂ ਪਛਾਣਿਆ ਹੈ।

ਅੱਲਾਹਾਬਾਦ ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ – ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਲਖਨਊ, ਆਗਰਾ, ਕਾਨਪੁਰ, ਗੌਤਮਬੁੱਧ ਨਗਰ ਅਤੇ ਗਾਜ਼ੀਆਬਾਦ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲੰਬਿਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਾਲੇ 5 ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਜੋਂ ਪਛਾਣਿਆ ਹੈ।

ਗੁਜਰਾਤ ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ – ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਐੱਨ.ਆਈ. ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਵਾਧੂ ਅਦਾਲਤ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਾਇਲਟ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਅਨੁਸਾਰ।

9. ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ: ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਐੱਨ.ਆਈ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਮਾਮਲਿਆਂ ਲਈ 72 ਖਾਸ ਅਦਾਲਤਾਂ ਹਨ।

10.ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 12.05.2022 ਨੂੰ ਸੰਕੇਤ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਅਮੀਸੀ ਕਿਊਰੀਏ ਪਾਇਲਟ ਅਧਿਐਨ ਲਈ ਇੱਕ ਵਿਸਥਾਰਤ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦਾਖਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ।

ਅਮੀਸੀ ਕਿਊਰੀਏ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਸੁਝਾਅਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਹੁਕਮ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਾਇਲਟ ਅਧਿਐਨ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹੇਠਾਂ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਾਇਲਟ ਅਧਿਐਨ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੋਣਗੇ:

ਅਧਿਐਨ ਦੀ ਅਵਧੀ: ਪਾਇਲਟ ਅਧਿਐਨ 01.09.2022 ਤੋਂ 31.08.2023 ਤੱਕ ਦੀ ਅਵਧੀ ਲਈ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ: ਪਾਇਲਟ ਅਧਿਐਨ ਕੁੱਲ 25 ਖਾਸ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਹਰੇਕ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਪਛਾਣੇ ਗਏ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲੰਬਿਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਾਲੇ 5 ਨਿਆਇਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹਰੇਕ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਖਾਸ ਅਦਾਲਤ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਤੇ ਸਟਾਫ: ਇਸ ਪਾਇਲਟ ਅਧਿਐਨ ਅਧੀਨ ਖਾਸ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਸੰਚਾਲਿਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਨਿਆਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਅਦਾਲਤ ਸਟਾਫ, ਜੋ ਪਿਛਲੇ 5 ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਹੋਏ ਹੋਣ, ਨੂੰ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਸੰਬੰਧਿਤ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਵਧੀ ਦੌਰਾਨ ਕੋਈ ਖਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ ਨਾ ਆਵੇ।

ਜਰੂਰਤਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਲਈ ਸਮਾਂ-ਸੀਮਾ: ਵੀਡੀਓ ਕਾਨਫਰੰਸਿੰਗ ਸੁਵਿਧਾਵਾਂ ਸਮੇਤ ਢਾਂਚਾਗਤ ਜਰੂਰਤਾਂ, ਜਾਣਕਾਰੀ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨੂੰ ਜੁਲਾਈ 2022 ਤੱਕ ਪਛਾਣਿਆ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਖਾਸ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ

ਚਾਲੂ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ, ਸਹਾਇਕ ਸਟਾਫ ਅਤੇ ਮਾਨਵ ਸੰਸਾਧਨਾਂ ਦੀਆਂ ਠੇਕੇਦਾਰੀ ਸ਼ਰਤਾਂ ਜੁਲਾਈ 2022 ਦੇ ਅੰਤ ਤੱਕ ਅੰਤਿਮ ਰੂਪ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ: ਖਾਸ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਚੁਣੇ ਗਏ ਨਿਆਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਰਾਜ ਨਿਆਇਕ ਅਕਾਦਮੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਸਬਸਟੈਂਟਿਵ, ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਤੇ ਸਬੂਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ 'ਤੇ ਚਾਰ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਦਾ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਜੋ ਐਨ.ਆਈ. ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਹੋਰ, ਇਕ ਵਿਸਥਾਰਤ ਤਿਆਰ ਰੈਕਨਰ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਅਭਿਆਸ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ, ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਣਾਇਕ ਕਸਰਤ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਵੰਡਿਆ ਜਾਵੇ।

ਤਨਖਾਹ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਅਵਧੀ: ਸਬੰਧਤ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਖਾਸ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਚਾਲੂ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਸਟਾਫ ਨੂੰ ਇਕ ਸਾਲ ਦੀ ਅਵਧੀ ਲਈ ਠੇਕੇ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਭਰਤੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਪਾਇਲਟ ਅਧਿਐਨ ਦੀ ਅਵਧੀ ਹੈ। ਇਹ ਹੋਰ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਇਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਮਾਣਹਾਨੀ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਕਿਸਮ: ਖਾਸ ਅਦਾਲਤਾਂ ਸਿਰਫ ਉਹਨਾਂ ਕੇਸਾਂ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਗੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸੰਮਨਾਂ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਇੱਕ ਵਕੀਲ ਜਾਂ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰੀ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣੇ ਲੰਬਿਤ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸੰਮਨਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਪੂਰੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ, ਕਾਲਕ੍ਰਮਿਕ ਢੰਗ ਨਾਲ (ਸਭ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣਾ ਪਹਿਲਾਂ) ਪਛਾਣਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਕੇਸ ਜਿਥੇ ਸੰਮਨਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਅਧੂਰੀ ਹੈ, ਨੂੰ ਖਾਸ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਨਾ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ।

ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਲਈ ਸਮਾਂ-ਸੀਮਾ: ਅਜਿਹੇ ਸਾਰੇ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਜੁਲਾਈ ਤੱਕ ਪਛਾਣਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਵਿਸਥਾਰਤ ਸੂਚੀ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਨਿਯਮਿਤ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟਾਂ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਕੇਸ ਜੋ ਸੁਲਝਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਤੁਰੰਤ ਮਧਿਆਸਥਤਾ ਲਈ ਭੇਜੇ ਜਾਣ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਖਾਸ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਾ ਬਣਨ। ਜਿਥੇ ਸੇਵਾ ਪੂਰੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮਾਮਲੇ ਮਧਿਆਸਥਤਾ ਲਈ ਨਹੀਂ ਭੇਜੇ ਗਏ ਹਨ, ਦੀਆਂ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਅੰਤਿਮ ਵਿਸਥਾਰਤ ਸੂਚੀ ਜੁਲਾਈ ਦੇ ਅੰਤ ਤੱਕ ਪਛਾਣੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਅਗਾਊ ਸੂਚੀ ਅਤੇ ਸਾਪਤਾਹਿਕ ਸੂਚੀ: ਜੁਲਾਈ ਦੇ ਅੰਤ ਤੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆਂਦੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਅਗਾਊ ਸੂਚੀ ਪ੍ਰਸਾਰਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਸਾਰੇ ਵਕੀਲਾਂ ਨੂੰ ਪਰਯਾਪਤ ਨੋਟਿਸ ਮਿਲ ਸਕੇ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਤਰਜੀਹੀ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਲਿਆਂਦੇ ਜਾਣਗੇ। ਹੋਰ, ਸਾਪਤਾਹਿਕ ਸੂਚੀਆਂ ਵੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਅੰਤਿਮ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਸੂਚੀਬੱਧ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਅਦਾਲਤਾਂ ਦਾ ਕੰਮਕਾਜ: ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਦਿਨ ਅਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਘੰਟੇ ਜੁਲਾਈ ਦੇ ਅੰਤ ਤੱਕ ਨੋਟੀਫਾਈ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਨਾਲ ਹੀ ਅਗਾਊ ਸੂਚੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸਾਰਣ ਦੇ ਨਾਲ।

ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ: ਪਾਇਲਟ ਅਧਿਐਨ ਲਈ ਸਥਾਪਿਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਫੌਜਦਾਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸੰਹਿਤਾ, 1973 ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਉਸੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਤੇਜ਼ ਨਿਪਟਾਰੇ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਨੋਟਿਸ ਦੀ ਘਾਟ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਅਜਿਹੇ ਮੁਲਤਵੀਆਂ ਨੂੰ ਰੁਟੀਨ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਹੋਰ, ਬਾਹਰੀ ਸਥਾਨਾਂ ਤੋਂ ਆਏ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਉਚਿਤ ਪ੍ਰੋਟੋਕੋਲ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਿਆਂ ਆਨਲਾਈਨ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਆਵਾਜਾਈ ਕਾਰਨ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਟਾਲਿਆ ਜਾ ਸਕੇ।

ਮਧਿਆਨ: ਜੁਲਾਈ ਦੇ ਅੰਤ ਤੱਕ ਮਧਿਆਨਕਾਰਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਸੂਚੀ ਜਾਂ ਪੈਨਲ ਨੂੰ ਪਛਾਣਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਦੋਸ਼ੀ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਅਮਨਪੂਰਵਕ ਨਿਪਟਾਰੇ ਦੀ ਇੱਛਾ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣੇ ਗਏ ਮਧਿਆਨਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਨੂੰ ਮਧਿਆਨ ਲਈ ਭੇਜਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਹੋਰ ਦੇਰੀਆਂ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਜਾ ਸਕੇ।

ਡਾਟਾ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨਾ: ਸਾਪਤਾਹਿਕ ਨਿਪਟਾਰੇ ਦਾ ਬਿਆਨ ਸੰਬੰਧਿਤ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਜਨਰਲ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਪਾਇਲਟ ਅਧਿਐਨ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਨੂੰ ਸਰਗਰਮੀ ਨਾਲ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰਨਗੇ। ਤਿਮਾਹੀ ਨਿਪਟਾਰੇ ਦੇ ਬਿਆਨ ਐਸ. ਸੀ. ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਸਹਾਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਡਾਟਾ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ, ਕਾਰਣ ਸੂਚੀਆਂ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਸਾਪਤਾਹਿਕ ਸਮੀਖਿਆ ਬੈਠਕਾਂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕੇ ਤਾਂ ਜੋ ਭਵਿੱਖ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਾਧੂ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਜਾਂ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ।

11. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਜਨਰਲ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਹੁਕਮ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਕਤ ਪੰਜ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਜਨਰਲਾਂ ਨੂੰ ਸੰਚਾਰਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਜੋ ਇਸਨੂੰਮਾਣਯੋਗ ਮੁੱਖ ਨਿਆਂਕਾ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਤੁਰੰਤ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਗੇ। ਤਰੱਕੀ ਅਤੇ ਅਨੁਪਾਲਣਾ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਕਰਨਲਈ, ਹਰੇਕ ਉਕਤ ਪੰਜ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ 21.07.2022 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਹਲਫਨਾਮਾ ਦਾਖਲ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। 26.07.2022 ਨੂੰ ਸੂਚੀਬੱਧ ਕਰੋ ਤਾਂ ਜੋ ਅਗਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ।

ਬਿਭੂਤੀ ਭੂਸਨ ਬਸੇ

ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Vasu Gupta
Advocate